

Šios bibliografijos sudarytojo tikslas — suregistruoti maždaug visus spausdintus, o iš dalies, pagal reikalą ir išgales, ir rankraštinius lenkų kalbos žodynus, pradedant viduramžių vokabulariumais ir baigiant kapitaliniais daugiatomiais šių dienų veikalais, skirtais tiek dabartinės, tiek senosios lenkų kalbos leksikai. Registruojami ir svetur, ne Lenkijoje, išspausdinti ar parašyti žodynai. Žodyno sąvoka suprantama plačiai — tai kiekvienas sutvarkytas leksikografinės medžiagos rinkinys, todėl nelieka nuošaly nė kitokio pobūdžio knygoje paslėpti svarbesnieji žodynėliai ar kartais net indeksai. Kartu taikomas ir atrankos principas — neįtraukiami didesnės mokslo ar istorinės vertės neturį mokyklos žodynai, kitų kalbų vadovėliuose įdėti žodynėliai, mažo formato žodynai „liliputai“; minima tik dalis rašybos žodynų, tarminių žodžių rinkinių, tikrinių vardų sąrašų (tarp kitko, lenkai turi išsamią atskirą onomastikos bibliografiją, — W. Taszycki, *Bibliografia onomastyki polskiej do r. 1958 włącznie*, Kraków, 1960, XXII + 335 p. —, todėl nebūtų didelio nuostolio, jei tos srities dalykai šioje žodynų bibliografijoje būtų buvę visai praleisti).

Knygoje yra penki skyriai: I. Žodynų sąrašai ir lenkų leksikografijos istorija (11–17 p.); II. Lenkų kalbos žodynai (18–71 p.); III. Paraleliniai žodynai (72–121 p.); IV. Specialūs žodynai (122–232 p.); V. Bendrosios enciklopedijos (233–236 p.). Stambieji skyriai (II–IV) turi dar savo poskyrių. Šitaip suskirstyti žodynai jau pateikiami chronologiškai — pradedama nuo seniausių ir baigiama naujausiais (paskutiniai metai — 1964, retkarčiais dar atsižvelgiama ir į vėlesnius leidinius). Pabaigoje pridėtos dvi rodyklės: viena — autorių bei bendradarbių ir anoniminių bei kolektyvinių veikalų antraščių, antra — dalykinė.

Iš viso bibliografija apima 2617 pozicijų. Žodynų, žinoma, yra kur kas mažiau — į bendrąją numeraciją įeina ir žodynų bibliografijos bei tyrinėjimai, be to, nemažai yra pakartotiniai (skirtinguose skyriuose ar poskyriuose) nurodytų dalykų. Ši bibliografija bus naudinga daug kam — ir ieškančiam tinkamo žodyno vienokiam ar kitokiam praktikos reikalui, ir leksikografijos istorijos tyrinėtojui.

Tokios plačios apimties bibliografiniame darbe sunku išvengti paviršutiniškumo, praleidimų ir įvairių netikslumų. Tad nėra ko labai stebėtis, kad vienokių ar kitokių trūkumų pasitaiko ir šiame leidinyje.

Atrankos principo taikymą pratarmėje gal reikėjo kiek plačiau aptarti. Sprendžiant iš to, kad panašaus pobūdžio dalykai vieni pateikiami, o kiti — ne, susidaro įspūdis, kad sudarytojui ne visur pasisekė griežčiau atriboti savo bibliografuojamąjį objektą. Pavyzdžiui, į bibliografiją yra patekęs A. Valdės indoeuropiečių kalbų lyginamasis žodynas (277 poz.), nors nėra panašaus naujesnio J. Pokornio žodyno; jeigu čia žiūrime tik slaviškų žodžių rodyklės buvimo, tada reikėtų įtraukti ir daugelį atskirų indoeuropiečių kalbų etimologijos žodynų (M. Fasmerio, E. Frenkelio, A. Valdės — J. B. Hofmano ir kt.). Tarp botanikos žodynų nurodyta nemažai knygų (dažniausiai botanikos), turinčių kad ir nedideles lenkiškų augalų pavadinimų rodykles, tad atrodo, jog galima buvo paminėti ir V. Machek, *Česká a slovenská jména rostlin*, Praha, 1954 — šis darbas dėl jame esančių etimologijos aiškinimų bent jau kalbininkui svarbesnis už daugelį bibliografijoje nurodytų dalykų, turi jis ir atskirą lenkiškų pavadinimų rodyklę (340–345 p.). Gal ne tiek atrankos dalykas, kiek paprastas praleidimas tėra, pavyzdžiui, tokios pozicijos nebuvimas: J. Muszyński, *Ludowe kaszubskie nazwy roślin*, — *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, XIII, Nr. 3 (1936) (165–169 p. esantis lotynų-lenkų-kašubų kalbų žodynėlis apima apie 150 augalų pavadinimų).

Bibliografijoje praleista net ir stambių leksikografijos veikalų, ypač rankraščių. Pavyzdžiui, čia nenurodytas J. Cichovskio baltarusių-lenkų-rusų kalbų žodynas (trečiosios kalbos atitikmenų

vietomis dalis straipsnių neturi), bene stambiausias iš visų ligšiolinių baltarusių kalbos žodynų Jo rankraštis – de ja, ne visas, o tik 6 tomai (iš viso 3739 smulkiai prirašyti 22 × 18 cm formato lapai), apimantys A, D, G, H, J, K, L, M, P, S, T, U, Z raidžių žodžius, yra Lietuvos TSR MA Centrinės bibliotekos rankraščių skyriuje (sign.: F21 929–934). Apie šį žodyną (rašytą prieš 1906 m.) nesunku buvo žinoti iš straipsnio E. Smułkowa, Informacja o białorusko-polsko-rosyjskim thesaurusie z przełomu XIX i XX wieku, – *Slavia orientalis*, XI (1962) 109–114.

Gerai, kad bibliografijoje prie atskirų žodynų paminimos ir jų recenzijos ar tyrinėjimai, tik čia sudarytojui, suprantama, buvo dar sunkiau išvengti spragų. Dargi tais atvejais, kur sudarytojo tikrai rūpintasi būti išsamiam, galimi šiokie tokie papildymai; pavyzdžiui, ilgokame F. Slavskio žodyno recenzijų sąrašė vis dėlto nematyti O. Trubačiovo recenzijos, išspausdintos leidinyje *Этимология*, Москва, 1963, 282–283, arba – iš dar ankstesnių – recenzijos leidinyje *Kalbotyra*, Vilnius, I, 1958, 215–220. Dėl nepakankamo esamų tyrinėjimų panaudojimo kartais nukenčia pačių žodynų aprašymas. Tuo nesunku įsitikinti, peržvelgus latvių kalbos žodynų skyrelį. Čia net pagrindiniu latvių leksikografijos istorijos veikalu – D. Zemzarės išsamia studija *Latviešu vārdnīcas*, Rīgā, 1961 – tiesiogiai nepasiremama, nors ta knyga, kaip matyti iš nurodomos S. F. Kolbuševskio recenzijos, sudarytojui buvo žinoma. Dėl to, pavyzdžiui, yra atsiradę nereikalingų abejonių dėl Elgerio žodyno (1015 poz.) santykio su Knapskio ir Sirvydo žodynais; be D. Zemzare, op. cit. 64 ir jubiliejiniame leidinyje J. Endzelynui *Rakstu krājums*, Rīgā, 1959, 636, plačiau apie tai žr. LKK VI 305–309. Šiandien jau visai yra pasenęs duotasis 1688 m. *Vocabularium* aprašymas (1016 poz.) – tai anoniminis (ne G. Dreselio) 120 (ne 86) p. teminis žodynėlis, žr. B. Jēgers, *Das deutsch-lateinisch-polnisch-lettische Vocabularium vom Jahre 1688*, – *Språkliga Bidrag*, 8(1957) 22–41. Toliau einantis vadinamasis L. Depkino žodynėlis (1017 poz.) taip pat buvo išleistas anonimiškai. 1021 poz. nurodytas A. Juškos la.-lie.-le. žodyno rankraštis (su 7818 žodžių – bent toki skaičių pabaigoje duoda autorius) yra be antraštės, žr. D. Zemzare, *Latv. vārdn.* 356.

Bibliografijos santvarka kokių stambių trūkumų neturi. Patogus yra paralelinių žodynų grupavimas pagal kalbas ir specialiųjų žodynų – pagal specialybes bei sritis, taip pat alfabetiškas šitai išskirtų grupių išdėstymas. Gal be reikalo per daug išplėsta II skyriaus („Lenkų kalbos žodynai“) apimtis – rodos, čia teturėtų būti, apskritai imant, vienos kalbos žodynai, o iš tiesų randam net atskirą poskyrį „Daugiakalbiai senoviniai XVI ir XVII a. žodynai“ (30–32 p.), kur surašytus trijų ir daugiau kalbų žodynus labiau tiktų nurodyti III (paralelinių žodynų) skyriuje (vienas kitas senovinis trikalbis žodynas ir dabar ten įdėtas). Iš smulkių apsirikimų, teliečiančių atskirų žodynų pateikimo vietą, galima nurodyti S. Warchoļ, *Nazwy miast Lubelszczyzny* (295 poz.) priskyrimą prie etimologijos, o ne onomastikos (smulkiau – geografijos) žodynų (kur surašyti visi kiti tikrinių vardų kilmės tyrinėjimai), arba, pavyzdžiui, D. Sutkevičiaus lie.-le. žodyno minėjimą (nors tai tiesa, tik nuorodinė, pakartotinė pozicija) tarp latvių kalbos žodynų (1018 poz.). Pasitaikančius žodynų skirstymo netikslumus kompensuoja jau minėtos rodyklės.

Tokio pobūdžio darbo informacinė vertė būtų dar didesnė, jeigu visur, kur tik įmanoma, būtų nurodyta rankraštinių ir senųjų spausdintų žodynų, kurių tėra išlikę po vieną ar keletą egzempliorių, dabartinė saugojimo vieta. Dabar tokie nurodymai šioje bibliografijoje, atrodo, per daug jau reti, atsitiktiniai.

Su lenkų leksikografija bei jos istorija glaudžiai siejasi ir lietuvių leksikografija bei jos istorija. Tai matyti jau vien iš gana didelio skaičiaus žodynų, turinčių kartu šių abiejų kalbų žodžius. Tad po bibliografijos paviršutiniškos bendrosios apžvalgos pereinama prie patikslinimų bei papildymų, liečiančių dalykus, susijusius su lietuvių kalba. Toliau pateikiamas XIX a. lenkų ir lietuvių kalbų rankraštinių žodynų sąrašėlis gal turės šiek tiek ir savarankiškos reikšmės – leis susidaryti apytikslį supratimą apie tos rūšies darbų skaičių ir gal net atkreips dėmesį į vieną kitą beveik ar ir visai nežinomą rankraštį. Vadinasi, į pateikiamus papildymus nebent tik iš dalies galima žiūrėti, kaip

į recenzuojamos knygos spragų nurodymą – vieni rankraštiniai žodynai gal ir galėjo likti neištraukti į šią bibliografiją dėl savo nedidelės apimties ar menkos vertės, dėl kitų, mažai žinomų, neištraukimo sudarytoją irgi vargu ar reikėtų kaltinti.

Lenkų ir lietuvių kalbų bendrųjų paralelinių žodynų sąrašas bibliografijoje pradedamas pirmojo mūsų leksikografo K. Sirvydo darbais. Tiktai gaila, kad čia (923 poz.) tebesitenkinama netiksliais Estreicherio bibliografijos duomenimis ir vis dar nurodomas neegzistuojantis VI (1718 m.) leidimas (šią klaidą, tarp kitko, gana dažnai kartoja ir kiti naujieji lenkų darbai). Tarp literatūros apie K. Sirvydo žodyną (tiksliau – žodynus, žr. *Baltistica* III (2) 209–213) nematyti K. Pakalkos tyrinėjimų.

930 poz. inicialais K. A. K. pasirašyto darbo autorium laikomas A. Kašarauskas (Kossarzewski).

Prie A. Juškos žodyno (935 poz.) esanti pastaba „nebaigtas“ iš tiesų liečia tik spausdinimą, nes yra išlikęs iki galo parašytas šio lie.-le. žodyno rankraštis. Nenurodytas pagrindinis darbas apie tą žodyną (ir jo autorių): B. Tolutienė, A. Juška leksikografas, – *LiK* V (1961) 87–377.

A. Lalio Lenkų ir lietuvių kalbos žodynas (939 poz.) pirmiausia buvo išspausdintas 1912 m., o 1919 ir 1922 m. tos pat J. Zavadzkie spaustuvės tik pakartotas (visų metų tekstas yra identiškas).

J. Šlapelio Lenkiškas lietuvių kalbos žodynėlis, Vilnius, 1929 (spaustuvė „Ruch“; bibliografijoje klaidingai nurodyta „Rucho“ – su lietuviška kilmininko galūne, žr. 942 poz.) baigiasi ne 48, o 64 puslapiu (vadinasi, jo buvo išspausdinta lanku daugiau, negu nurodyta bibliografijoje); dar reikėjo pažymėti, jog tai ne baigtas žodynas, o tik jo pradžia (paskutinis antraštinis žodis – *drėbt drėbterėti*). Dėl išsamumo galima buvo užsiminti dar vieno, ankstesnio, to paties autoriaus žodyno spausdintą pradžią: Lietuvių kalbos žodynas išverstas rusiškai, lenkiškai ir vokiškai [pvd. taip pat r., le. ir vok.], Vilnius, 1920–1922, spaust. „Žaibas“, 16 p.; paskutinis straipsnis (nuorodinis) – *ánpirštis*. J. Šlapelio Kirčiuotas lenkiškas lietuvių kalbos žodynas, išėjęs 1938 m. (žr. 944 poz.), dar buvo pakartotas 1940 m.

Iš naujųjų spausdintų žodynų į bibliografiją liko neištraukti: M ir A [= M. Iešmantienė ir A. Iešmanta], Lenkų lietuvių žodynas. *Słownik polsko-litewski. Słowa litewskie akcentowane. 43 000 wyrazów...* Vilnius–Kaunas–Marijampolė, 1940, leid. „Dirva“, 448 p.; V. Vaitkevičiūtė, Lenkų-lietuvių kalbų žodynas. Apie 50 000 žodžių. Vilnius, 1964, leid. „Mintis“, 627 p.

Nors kitų kalbų vadovėliuose esantys ir šiaip mokyklai skirti žodynėliai paprastai lieka už šios bibliografijos ribų, vis dėlto randam įtrauktą V. Abramavičiaus lietuvių kalbos vadovėlį su vos kelių puslapų žodynėliu (žr. 945 poz.). Išimties čia nereikėjo daryti, juo labiau, kad yra likę nepaminėtų stambesnių panašių žodynėlių, pvz.: P-as Gra-lys [= P. Januševičius], *Senasis Lietuviškas Kalbomokslis (Gramatika) su Lietuviškai-Rusiškai-Lenkišku tam tikru Žodynu*, Kaunas, 1905, Sakalausko spaust., 127 p. (Žodynas 99–125 p.); M. Lukšienė, Esmaitio Sakalėlio antrųjų knygų pradžios mokyklai lietuvių ir lenkų kalbų žodynėlis. *Słowniczek litewsko-polski do czytania w szkołach pow. Sakalėlis Esmaitisa ks. II* Kaunas [apie 1940], leid. „Spaudos fondas“, 92 p. (nors išleistas atskirai, kokios savarankiškos vertės šis žodynėlis neturi – kiekvieno teksto žodžiai jame aiškinami skyriumi).

Su spausdintų žodynų pavadinimais bibliografijoje elgiamasi labai nevienodai. Kai tituliniam lape pavadinimas duotas abiem kalbom, bibliografijoje jis pateikiamas: 1) irgi abiem kalbom (plg. 942 poz.); 2) tik lenkiškai, a) su pastaba, kad yra ir lietuviškas pavadinimas (plg. 944 poz.), arba b) be tokios pastabos (plg. 948 poz.); 3) tik lietuviškai, su pastaba, kad yra ir lenkiškas pavadinimas (plg. 949 poz.). Pasitaiko ir kitokių aprašymo nenuoseklumų (pvz., vietoj leidyklos, nurodytos tituliniam lape, įrašoma spaustuvė, plg. 946 poz.) ir spaudos ar panašių klaidų (pvz., lietuviškuose žodžiuose vietoj *é* visur yra *e*, vien S. Stanevičiaus knygos pavadinimo dalis *Historyia szwenta ysz łotynszka ližuwia...* išspausdinta su 4 korektūros klaidomis, žr. 926 poz.).

Tarp paralelinių lietuvių kalbos bendrojo pobūdžio žodynų atskirai minimi tik du rankraštiniai žodynai – D. Sutkevičiaus ir M. Akelaičio; trečias, D. Poškos, atskira pozicija kažkodėl nepateikiamas, o tik užsimenamas 924 pozicijoje, skirtoje literatūrai apie K. Sirvydo žodyną, kai aprašomas B. Larino straipsnis. Dar vienas rankraštis – jau anksčiau sakyto A. Juškos la.-lie.-le. žodyno – nurodomas prie latvių kalbos žodynų. D. Sutkevičiaus žodyno aprašas (927 poz.) toks: SUTKIEWICZ Dominik : Słownik litewsko-żmudzko-polski. Żodownikas lietuviškai-lotiniškai-lenkiškas. [Rps]. 1835. Čia aiškiai supainioti du D. Sutkevičiaus žodynai: lenkiškas pavadinimas paimtas iš 1835 m. lie.-le. žodyno, lietuviškas – iš 1848 m. lie.-lo.-le. žodyno (tik originalo rašyba neišlaikyta). Apie šiuos abu išlikusius rankraštinius žodynus žr. J. Kruopas, D. Sutkevičiaus leksikografiniai darbai, – LKK VIII (1966) 217–223. Koks likimas yra ištikęs M. Akelaičio žodyną (928 poz.), dabar, rodos, dar tebėra neaišku.

XIX a. rankraštinių lenkų ir lietuvių kalbų žodynų, dingusių ar išlikusių, yra daug daugiau. Iš žuvusių bei dabar nežinomų žodynų galima priminti Kaj. Nezabitauskio, S. Stanevičiaus, P. Andruškevičiaus, G. Chmielevskio, S. Skinkio, J. Balvočiaus (visi tie žodynai buvo lie.-le., tik Balvočiaus – atvirkščias, le.-lie.). Žemiau skyrium aprašomi tik išlikę (ne visi, beje, ištiesai) žodynai.

Seniausias iš tokių žodynų (ar bent iš tų, kurių parašymo metai nurodyti pačiame rankraštyje) – tai Lietuvos TSR Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rankraštyne saugomas 1820 metų anoniminis lie.-le. žodynas Dikcyonorius Liežuwiu Lietuwiszku su pridieimu nekuriu Żodziu Liežuwiu Lenkiszku, 768 p. (pats žodynas baigiasi 678 p.) 17,3 × 10 cm, 21 696 žodžiai, iš kurių lenkiškus reikšmės atitikmenis turi 13 153, žr. J. Kruopas, Rankraštinis lietuviškai lenkiškas 1820 m. žodynas, – MA Darbai 2(24) 1967 157–164.

Be D. Poškos didžiojo le.-lo.-lie. žodyno (trumpai apie jį žr. leidinyje Dionizas Poška, Raštai, Vilnius, 1959, 702–704; ten pat, 84–191 spausdinami iš to žodyno išrinkti literatūriniai tekstai), dar minėtinas jo lo.-lie. leksikos bendrybių, išdėstytų pagal lenkiškus reikšmės atitikmenis, žodynelis: Zbiór Słów w Ięzyku Litewskim, Które w Wyrażeniu maią Podobieństwem do Ięzyka Łacinskiego... (30 p., apie 670 sugretinimų).

Zbiór krótki niektórych wyrazów Litewskich – 548 žodžių lie.-le. žodynelis prie Krokuvoje esančios XIX a. pradžios rankraštinės gramatikos (87–100), žr. J. Kruopas, Rankraštinis XIX a. pradžios lietuvių-lenkų kalbų žodynelis, – MA Darbai 2(7) 1959 225–232, kur paskelbtas ir pats žodynelis (227–232).

S. Gross, Słownik Polsko-Żmudzki, apie 3 000 žodžių žodynelis prie rankraštinės 1835 m. lenkiškai rašytos gramatikos (137–198), žr. J. Kruopas, S. Grosso „Słownik Polsko-Żmudzki“ rankraštis (1835), – LiK I (1956) 415–419.

S. Daukanto trijų stambių tomų (733+722+822) le.-lie. žodynas, be antraštės, parašytas po 1850 m. ir turintis 56 567 lenkiškus antraštinius žodžius (lietuviškų žodžių – mažiau, 37 677, nes dalis straipsnių palikta be lietuviškų atitikmenų). Be to, yra išlikusios žymiai ankstesnio S. Daukanto le.-lie. žodyno nuotrupos su maždaug 2000 žodžių. Apie abu šiuos žodynus žr. J. Kruopas, S. Daukanto leksikografiniai darbai, – LKK IV (1961) 301–317 (ypač 302–303 ir 305–307).

Jumskio le.-lie. žodynas, originalas dingęs. Išrašų iš šio žodyno yra pateikęs savo rankraščio Litvanica skyriuje Słowa rzadsze ze słownika polsko-litewskiego Jumskiego (36–39, išrašyta tarp 1857–1863 m.) A. Kašarauskas. Tuos išrašus, savaip (alfabetiškai pagal lietuviškus žodžius) sutvarkęs ir pridėjęs tarmės (pietryčių žemaičių) fonetikos apibūdinimą, yra paskelbęs K. Būga, – TiŽ I (1923) 352–366.

K. K. Daukšos (1800–apie 1858) lie.-le. žodyno likimas kol kas tebėra neaiškus, tačiau ir iš jo išrašytų žodžių yra pateikęs ką tik minėtame rankraštyje (41–59) A. Kašarauskas (Wrazy

wyjęte z rękopiśmiennego słownika litewskiego na polski Kazimierza Krzysztofa Daukszy nauczyciela parafialnej szkoły w Birzach), žr. K. Būga, — TiŽ I (1923) 344 t.

Rytietiškas lie.-le. žodynas, be antraštės, su J. Basanavičiaus įrašu, jog žodynas per tarpininkus galiausiai esąs gautas iš M. Akelaičio 1863 m., prieš jam išvažiuojant į užsienį. Rankraštis saugomas LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rankraštyne (sign.: In. R—1). 548 p., rašyta dviem skiltim, gal per 29 000 straipsnių (be frazeologijos), tačiau žodžių kur kas mažiau, nes paprasčiau skyrium dedama po kelias to paties kaitomo žodžio formas.

Be jau minėtų dviejų Antano Juškos žodynų, yra išlikęs dar jo trečias žodynas, pavadintas Słownik polsko-litewski, tačiau turintis ir kitų dviejų kalbų — lotynų ir rusų — atitikmenis; rašytas apie 1853—1854 m., 274 p., 7 000 straipsnių; žr. B. Tolutienė, — LiK V (1961) 129 t. Be datos ir nebaigtą (paskutinis žodis — *Marnastis*) lie.-r.-le. žodyną, pavadintą Ручной литовско-русский словарь, yra palikęs jo brolis Jonas Juška, žr. ten pat, 128.

Žemaitiškas (dounininkų trm.) lie.-le. žodynėlis, be antraštės, 50 p., nebaigtas (paskutinis straipsnis: *Powkaj — — — Póch*), gali būti arti 1 000 žodžių. 40—41 p. prirašyta pavardė Butenowicz (vienur — Iozef, kitur — K.) ir 1864 ir 1865 m. data; Kazimieras Būtenis kaip knygos savininkas yra įsirašęs (jau rusiškai) ir rankraščio pabaigoje likusiuose tuščiuose, vėliau pripekiotuose lapuose (ten irgi įrašytos tų pačių metų datos). Rankraštis yra VVU Bibliotekos rankraščių skyriuje (sign.: F1 C 120).

F. K. Malinowski, Litevsko-Polski Słownik... 1864 (tik A raidė buvusi apdorota anksčiau, 1861); po pratarmės (XIV lp.) nurodyta ir rašymo vieta — Komorniki pod Poznanem; 470 lp. Tai G. H. F. Neselmano 1851 m. žodyno vertimas — vokiški atitikmenys bei aiškinimai pakeisti lenkiškais, be to, įvesta lotynų (vietoj sen. indų) alfabeto tvarka (tačiau buvę vieno lizdo giminiški žodžiai griežtai pagal alfabetą neišskaidomi). Rankraštis saugomas A. Mickevičiaus universiteto bibliotekoje Poznanėje (mikrofilmą turi LTSR MA Centrinė biblioteka).

L. Ivinskio le.-lie. žodyno trijų tomų rankraštis, 2061 p., iki žodžio *Rzytny*, gali būti 29—30 tūkstančių straipsnių (juose neretai duodama ir žodžių junginių). Rankraštis yra Lenkijos Mokslų Akademijos Bibliotekoje Krokuvoje (mikrofilmą turi Lietuvos TSR MA Centrinė biblioteka).

J. Milewski, Słownik Litewski. Šio stambaus lie.-le. žodyno rankraštis yra dviejų dalių: pirmoji apima A—M raides (498 lp. 23,5 × 20 cm; paties žodyno teksto, atskaičius paliktus tuščius puslapius ir pratarmę, yra 860 p.), antroji (iš kitos redakcijos ?) — N—Ž (autorius numeruoti 119—229 lp. 38 × 25 cm; teksto 221 p., rašyta dviem skiltim). Iš viso žodyje gali būti apie 33 000 straipsnių (ilustracinių posakių nepateikiama). Rankraštis dar ne galutinai sutvarkytas: pasitaiko po vieną kitą žodį be lenkiškų atitikmenų, ir tokie žodžiai raidės teksto pabaigoje dažnai surašyti atskiru sąrašėliu, po to dar eina tos pat raidės papildomai įrašyti straipsniai. Pratarmėje rankraščio autorius J. Miliauskas (Miglovara) dėl žodyno šaltinių taip sako: „Słownik ten jest zbiorem wyrazów ze wszystkich słowników litewskich i żywej mowy litwinów, mówiących wielu narzeczami...“. Rankraštis saugomas VVU Bibliotekos rankraščių skyriuje (sign.: I d. — F1 D736, II d. — F1 F155). Čia yra ir daugiau J. Miliausko leksikografinių darbų ar jų fragmentų, būtent: Wyrazy litewskie mniej znane, 94 puslapių (neskaitant tuščių) le.-lie. žodynėlis (sign.: F1 D722); Słownik Polsko-litewski, sąsiuvinis su 51 dviem skiltim prirašytu puslapiu, iki straipsnio *dębowy, aužolinis* (sign.: F1 D795).

Pabaigai — keletas specialiųjų žodynų bibliografijos papildymų, iš esmės apsiribojant viena sritimi — botanika. Recenzuojamoje knygoje nurodytas, neskaitant vieno kito bendresnės apimties veikalo, turinčio ir lietuviškų pavadinimų, tik vienas botanikos srities „lituanistinis“ darbas — J. Fedoravičiaus augalų katalogo 1851 m. rankraštis (1324 poz.; apie autorių, rankraštį ir jame esančius terminus žr. J. Dagys, Kun. Juozapas Fedoravičius — Ilukštos ir Zarasų krašto floristas

(1776–1860), – Gamta III (1938) 176–183). Į bibliografiją nėra patekę mūsiškiai spausdinti augalų pavadinimų žodynai: P. Matulionis, Žolynas. Dalys II. Lietuvos augalų žodynas ir augalų taislas. Vilnius, 1906, 111 p., M. Kuktos spaust. (kad šį darbą reikėjo įtraukti į bibliografiją, matyti jau vien iš viršelyje duotos paantraštės: Łacińsko-litewsko-rosyjsko-polski słownik roślin na Litwie [ir rusiškai]); Lietuviškas botanikos žodynas. I dalis. Sudarė Botanikos žodyno komisija, vadovaujama Doc. L. Vailionio. Redagavo Dr. J. Dagys. Kaunas, 1938, 598 p., spaust. „Varpas“ (paprastai kiekvienas augalas, be kelių kitų kalbų, turi ir lenkiškus pavadinimus). Be to, dar buvo galima įtraukti daugiau rankraštinių darbų; pavyzdžiui, iš J. A. Pabrėžos rankraščių – bent jo stambiausią veikalą (dabar esantį LTSR Valstybinės respublikinės bibliotekos rankraščių skyriuje, sign.: PR – 724) Tayslós augumyynis kóremy taalpynas augimys ligszioł raastosys teyp muusosys kayp nekórios swetszaalys... 1843, LXI+980 p. 35,5×22 cm (pabaigoje, 973–980 p., yra Rejestr Nazwisk Polskich Rodzajowych, kur alfabetiškai pateikiama apie 800 lenkiškų augalų pavadinimų; apie J. A. Pabrėžos botanikos darbus ir jo terminus žr. J. Dagys, – Iš mokslų istorijos Lietuvoje, I, Vilnius, 1960, 34–40, kur nurodyta ir ankstesnė literatūra), ir iš L. Ivinskio – jo Prigimtumene II-ją dalį, 449 p., skirtą augalams (sisteminiame sąrašė duotas 2521 genties pavadinimas lietuviškai, lotyniškai, lenkiškai ir – ne visada – vokiškai, toliau eina kiekvienos kalbos pavadinimų atskiros alfabetinės rodyklės), ir grybų atlasą, 226 p., kuriame lenkiškai aprašyta apie 150 grybų rūšių ir duoti keliomis kalbomis (jų tarpe ir lenkų) jų pavadinimai (apie šiuos L. Ivinskio rankraščius ir juose esančius augalų pavadinimus žr. K. Jankevičius ir R. Jankevičienė, Kai kurie nauji duomenys apie L. Ivinskio darbus lietuviškos botaninės terminijos srityje, – Botanikos klausimai, II, Vilnius, 1962, 151–163).

Užsiminus apie J. A. Pabrėžą, sunku iškęsti, nepaminėjus dar vieną jo leksikografinio pobūdžio rankraštį – beje, jau ne botanikos, o medicinos srities: Promyczek Zwiastujący Tablicę Chorób naypospolitszych, Ułomności ciała człowieka, y niektórych symptomatów z chorób pochodzących, z Ułączeniem potrójney alfabetycznej Listy Nazwisk tychże obiektów w Łacińskim, Polskołacińskim, y Zmudźko-Polsko-Łacińskim Dialekcie, z Dodatkiem Krótkiego Rysu o Medycynie, y iey częściach. – Wytłumaczony po większey części z Greko-Łacińskiego Lexykonu Stefana Blankarda Doktora medyki, na Polski Język przez X. Ambrozego Pabręza. Roku 1827. [12] (titul. lp. ir pratarmė) +LXXI+697 p. 18,5×11 cm (1–384 Tablica: lo.-le.-lie. žodynas su trumpais ligų aprašymais lenkiškai; 385–548 Przydatek do Tablicy; 549–585 Rejestr Chorob Polsko-Łaciński; 587–697 Słownik Zmudźko-Polsko-Łaciński). Rankraštis yra LTSR Valstybinės respublikinės bibliotekos rankraščių skyriuje, sign.: PR – 1014.

V. Urbutis